

Helena Pietrzak

"Adoption", Walter Röchling, München 2004 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 48/3-4, 312-315

2005

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

miast, Prezes UOKiK będzie koordynował także proces przedstawiania Komisji programów pomocowych oraz przypadków pomocy indywidualnej. Z kolei Urząd będzie również współpracował z Komisją w procesie uzgadniania przypadków udzielania pomocy publicznej oraz będzie organem doradczym we wszystkich kwestiach związanych z pomocą publiczną.

Zaprezentowana publikacja jest wartościowym opracowaniem, cennym i godnym polecenia. Choć, jak wspomniano na wstępie, granic przedmiotu jeszcze nie określono – to jednak Autor w naukowy sposób uporządkował i przekazał właściwy zakres wiedzy z administracyjnego prawa gospodarczego. Co więcej, godne uwagi i pozytywnej oceny jest to, że Autor we wszystkich rozdziałach dokonał wyraźnego rozgraniczenia pomiędzy kilkoma gałęziami prawa (tj.: prawo cywilne, administracyjne, handlowe, konstytucyjne, finansowe, prawo pracy), których znajomość pozwala na bliższe poznanie omawianego przedmiotu interdyscyplinarnego. Daje to klarowność i przejrzystość poruszonym kwestiom, pozwala na uzyskanie większych efektów poznawczych przy porównaniu norm. Pod względem merytorycznym jednak, taki układ treści, a przede wszystkim przyjęte w publikacji rozgraniczenia powodują, że wyraźnie widać pewną niekonsekwencję Autora (niektóre zagadnienia potraktował dość pobieżnie, np. rozdziały X-XII). Tym niemniej praca stanowi znaczący wkład do nauki administracyjnego prawa gospodarczego. Oparta jest na bogatym materiale źródłowym (nie do końca poprawnym metodologicznie, nieprecyzyjnym). Wysoka wartość natomiast, stanowią określone propozycje *de lege ferenda*.

Podsumowując, należy podkreślić, że publikacja posiada aktualne dzisiaj znaczenie, ponieważ dotyczy także nowych sytuacji prawnych związanych z akcesją Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej i w związku z tym uwzględnia zarówno nowe, jak i aktualne w przyszłości rozwiązania prawne.

Helena Pietrzak

Walter Röchling, *Adoption, München 2004*, ss. 301

Temat adopcji na terenie Niemiec cieszy się od wielu lat znacznym zainteresowaniem społecznym. Nie zawsze jednak o faktach, warunkach i kontekście zagadnienia dyskusja toczy się w sposób merytorycznie właściwy, rzeczowy i bez emocji. Często wręcz nie dające się obronić uprzedzenia /szczególnie dotyczące adopcji międzynarodowej/, prowadzą do poważnych błędów w ocenie, które w konsekwencji przynoszą krytyczne lub negatywne nastawienie do adopcji. Wynika to przede wszystkim z tego, że w temacie adopcji pojawiają się dość często problemy

nieznane rodzicom naturalnym. Dotyczą one kwestii przystosowania się dziecka do nowej rodziny, na co główny wpływ mają warunki, jakie stworzą nowi rodzice. W przypadku przysposobienia zagranicznego dzieci ponadto napotykać na duże trudności adaptacyjne. Trafiają do nowego środowiska, z którym początkowo ze względu na nieznaną języka nie mogą się porozumieć. Bariery są również obowiązujące w rodzinie adopcyjnej nowe układy społeczne, bądź też kwestie przystosowania się rodziców do dziecka, które nie zawsze spełnia ich oczekiwania, co może powodować obopólne rozczarowanie. Nowi opiekunowie mogą też odczuwać strach przed dziedzicznymi obciążeniami, które mogą ujawnić się w przyszłości bądź obawiają się, że naturalni rodzice będą chcieli odzyskać dziecko. Te i inne problemy dotyczące adopcji, posiadają więc charakter wielowątkowy. Dociekania określone w doktrynie nie koncentrują się wyłącznie wokół analizy trudności zagadnienia adopcji, ale wiążą się również z refleksjami nad jej wadami.

Znaczący dorobek niemieckiej literatury w tej dziedzinie, powiększył się o kolejną publikację pt. *Adoption* – autorstwa dr Waltera Röchlinga, sędziego sądu opiekuńczego, wykładowcy prawa rodzinnego, współautora i autora wielu fachowych publikacji. Chociaż motywy zainteresowania tematem, z punktu widzenia praktyka, wydają się oczywiste – to jednak Autor nie pomija tej kwestii w obszernym zresztą wstępie. Na początku dokonuje historycznej analizy niemieckiego prawa adopcyjnego, które w minionym stuleciu podlegało licznym i głębokim zmianom. Mianowicie od wejścia w życie w 1900 r. niemieckiego kodeksu cywilnego /*Bürgerliches Gesetzbuch von 18.08.1896; jako BGB/*, zmienił się aspekt społeczny znaczenia adopcji. Wcześniej, na pierwszym planie znajdowało się zabezpieczenie nazwiska i majątku dziecka, a dobro dziecka stanowiło zaledwie niepisana zasadę przysposobienia. Dziś dobro dziecka jest podstawową, wyraźnie wymienioną i podkreślaną przesłanką, a także właściwym celem wyznaczonym adopcji małoletnich dzieci. Wynika to przede wszystkim z licznych nowelizacji, z których kilka Autor uwzględnił w swoich rozważaniach (omawia m.in.: ustawę z 2.07.1976 r. *o pośrednictwie adopcyjnym* /*Adoptionsvermittlungsgesetz; jako Ad-VermiG/*, która zastąpiła wcześniejszą ustawę z 29.03.1951 r. *o pośrednictwie w przysposobieniu*; także merytoryczną do niej nowelizację z 27.11.1989 r. *o zmianie ustawy o pośrednictwie adopcyjnym* /*Adoptionsvermittlungsgesetzänderungsgesetz/*, która uwzględniła zakres stosunków między rodzicami biologicznymi a dziećmi). Każda z wymienionych reform prawa, miała za cel podniesienie jakości pośrednictwa adopcyjnego jako takiego, poprzez przydzielenie opieki siłom fachowym, które mając odpowiednie wykształcenie i doświadczenie zawodowe były do tego najlepiej przygotowane. Co więcej, ustawy te podniosły w znaczny sposób częstość adopcji wobec dzieci z domów dziecka i środowisk upośledzonych. Nie ulega jednak wątpliwości, że dopiero rozwiązania prawne, ratyfikowanej przez Niemcy w li-

stopadzie 2001 r. Konwencji haskiej z 29.05.1993 r. o *adopcji, ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie adopcji międzynarodowej* /Haager Adoptionsübereinkommen über den Schutz von Kindern und die Zusammenarbeit auf dem Gebiet der internationalen Adoption/, przyniosły w zakresie omawianego tematu, znaczące postępy i nowe rozwiązania. Równocześnie uchwalono ustawę o regulacji kwestii prawnych w zakresie adopcji międzynarodowych i dalszym rozwoju prawa o pośrednictwie adopcyjnym, składającą się z czterech artykułów – mianowicie: ustawy wykonawczej do Konwencji adopcyjnej (art. 1), ustawy o skutkach adopcji (art. 2), ustawy o zmianie ustawy o pośrednictwie adopcyjnym (art. 3) oraz ustawy o zmianie pozostałych praw federalnych (art. 4).

Po wyczerpującym wstępie, przechodzi Autor do omówienia – w rozdziale pierwszym – ogólnych, merytorycznych warunków przysposobienia małoletnich (*Die Annahme Minderjähriger*). Nawiązując do aktualnego ustawodawstwa szczególnego oraz kodeksu cywilnego (BGB), analizuje zasady i wymogi dopuszczalności adopcji, które są miarodajnym elementem dla rekomendowania przysposobienia przez punkty pośrednictwa adopcyjnego oraz dla decyzji sądu opiekuńczego, który orzeka o możliwości przysposobienia małoletniego. W dalszej części tego rozdziału wyjaśnia zasadnicze funkcje adopcji, jako zastępczej formy naturalnego stosunku rodzicielskiego, który zostaje przez przysposobienie zastąpiony w sensie prawny.

Rozdział drugi natomiast (*„Die Annahme eines ausländischen Kindes”*), został poświęcony przysposobieniu dziecka z zagranicy. Autor zapoznaje tutaj czytelnika z licznymi niedoskonałościami rozwiązań prawnych (m.in. adopcją dziecka, które żyje na terenie Niemiec od dwóch lat, czy też kwestią ustawowego zastępstwa dziecka). Duży problem stanowi ponadto przeciwdziałanie nieoficjalnym sposobom pozyskiwania dzieci do przysposobienia drogą prywatnego pośrednictwa czy handlu. Zostały, zdaniem Autora, podjęte wszelkie kroki, aby poprawić tę sytuację, między innymi poprzez zwiększenie roli ośrodków adopcyjno – opiekuńczych i zgodnie ze wskazaniami Konwencji o prawach dziecka i Konwencji haskiej poprzez zawieranie umów i porozumień dotyczących umieszczenia dziecka w innym kraju za pośrednictwem kompetentnych organów.

Z kolei w rozdziale trzecim (*„Die Verfahren der Adoptionsvermittlung bei der Annahme inländischer und ausländischer Kinder im Gesamtüberblick”*) Walter Röchling rozważa w zarysie ogólnym, procedurę pośrednictwa adopcyjnego przy przysposobieniu dzieci krajowych i zagranicznych. Zdaniem Autora, dla optymalnej realizacji decydującego celu adopcji, czyli stworzenia warunków dla zdrowego fizycznego i psychicznego rozwoju dziecka /włącznie z rozwojem stosunków społecznych, z poczuciem bezpieczeństwa i poczuciem stałej i niezakłóconej przynależności do rodziny adopcyjnej jak do własnego domu/, potrzebne są prawne ramy działania, pozwalające odpowiednio korzystnie kształtować łączenie dzieci z kan-

dydatami na rodziców adopcyjnych – przy wymienionych założeniach wstępnych – na podstawie prawa materialnego, dotyczącego adopcji. Są to z całą pewnością okoliczności, dzięki którym można wnioskować, że istnieje duże prawdopodobieństwo zawiązania się między przysposabiającym i przysposobionym silnej więzi uczuciowej, analogicznej do istniejącej między rodzicami i dziećmi.

Szósty z rozdziałów („*Die Annahme Volljähriger*”), został poświęcony dopuszczalności przysposobienia pełnoletnich, a więc sytuacji kiedy pomiędzy przysposabiającym a wymagającym przysposobienia pełnoletnim, nawiązała się już relacja typu rodzice – dziecko. Taka relacja daje podstawy prawne, określone w niemieckim kodeksie cywilnym (BGB), jako uzasadnione obyczajowo.

W ostatnim siódmym rozdziale („*Kosten und Gebühren*”), Autor skoncentrował swą uwagę na cennej problematyce, bo praktycznej, związanej z kosztami i opłatami /tj.: możliwość pobierania opłat i zwrot wydatków od podmiotów korzystających ze zwolnienia, opłaty za badanie zdatności do bycia rodzicem adopcyjnym – pobierane przez punkty pośrednictwa adopcyjnego, zwrot kosztów załatwiania dokumentów, tłumaczenia oraz za wynagrodzenia rzeczoznawców/.

Na koniec w tzw. dodatku („*Anhang*”), dla wyczerpania tematyki, Autor podjął dodatkowe pytania z praktyki i udzielił na nie stosownych odpowiedzi. Podał również stosowną literaturę, na którą się powołuje w opracowaniu oraz aktualne adresy konkretnych punktów pośrednictwa adopcyjnego i Centrali Federalnej, która koordynuje całokształtem prac wspomnianych placówek.

Dzięki temu publikacja autorstwa Waltera Röchlinga zawiera bogatą informację prawną na temat adopcji, przyczyniając się do bardziej rzeczowego traktowania tej tematyki, zwłaszcza do normatywnej postawy prawa materialnego, mającej na celu „dobro dziecka”. Dociekania Autora należy w tym względzie uznać za interesujące i wyczerpujące. Chociaż sam tytuł publikacji, nazbyt ogólnie zresztą sprecyzowany, nie zdradzał przyszłego wysiłku badawczego, to jednak Autor przebadał obszerny zakres materiału źródłowego i przeprowadził bardzo precyzyjną wykładnię obowiązującego ustawodawstwa.

Helena Pietrzak